

**Bildiri Özet
Kitabı**

11 Aralık

**Türk Dış Politikasının Geleceği
Sempozyumu**

Doğu Akdeniz ve Türkiye'nin Stratejisi

Türk Dış Politikasının Geleceği Sempozyumu Bildiri Özet Kitabı

**“Doğu Akdeniz ve Türkiye'nin
Stratejisi”**

**1 Türk Dış Politikasının Geleceği Sempozyumu Bildiri Özet Kitabı/
Doğu Akdeniz ve Türkiye'nin Stratejisi**

ISBN 978-605-66464-1-6

Aralık 2019 - Bursa

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

Yayın- Proje:

Kubilay Yılmaz (**Ulusal Strateji Araştırmaları Derneği** adına)

Baskı:

Copyrite Ofset

Yayıncı Sertifika No: 14749

© 2019, ULUSAL STRATEJİ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Ulusal Strateji Araştırmaları Derneği'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz. Ulusal Strateji Araştırmaları Merkezi ile ilgili detaylı bilgilere <http://ulusam.com> adresinden ulaşabilirsiniz.

İçindekiler

Sunuş	4
Sempozyum Kurulları	5
Bildiri Özetleri	
Prof. Dr. Soyalp Tamçelik	8
Dr.Öğretim Üyesi Bora Bayraktar	10
Dr. Öğretim Üyesi Gökçe Çiçek Ceyhun	11
Uzman S.Süha Çubukçuoğlu	13
Prof.Dr. Selçuk Duman	15
Doç. Dr. İsmail Şahin	16
Dr. Öğretim Üyesi Fatma Anıl Öztop	17
Dr. Gözde Kılıç Yaşın	18
Dr. Öğretim Üyesi İlhan Sağsen	20
Öğretim Görevlisi Murat Koray	21
Uzman Figen Aydın	22

Ulusal Strateji Araştırmaları Merkezi (ULUSAM) olarak her yıl Türk Dış Politikasının Geleceğinin tartışıldığı sempozyum dzenleme kararı almış ve bu yılın teması olarak “Doğu Akdeniz” ekseninde bir sempozyumun dzenlenmesi ve Türk Dış Politikasının stratejilerinin tartışılması kararlaştırılmıştır.

2019 yılında Türk Dış Politikasında önemli bir yer edinen Doğu Akdeniz sorunu ve Türkiye’nin Stratejisini inceleneceği sempozyum 11 Aralık 2019 tarihinde Bursa Teknik Üniversitesi ile ortaklaşa olarak, Mimar Sinan Yerleşkesinde geręekleřtirilecektir. Türk Dış Politikasının önemli bir meselesi olan Kıbrıs Sorununun yanı sıra bölgede tespit edilen enerji kaynakları ve nakil hatları meselesiyle birlikte “ Doğu Akdeniz Bölgesi” sadece Türkiye’nin değil Büyük güçlerinde üzerine planlar yaptığı çatışma alanlarından birisi haline gelmiştir.

Sempozyumda Doğu Akdeniz ve Türkiye’nin Stratejisine yönelik çalışan bilim insanları tarafından konferans ve bildiriler sunulacak ve sempozyum tarihinden sonra Bursa Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı Prof. Dr. Gökhan Özkan editörlüğünde bu bildirileri içeren kitap basılacaktır. Basılacak olan bu kitap ile Türk Dış Politikasını ilgilendiren bir konu üzerine derli toplu bilgiler kayda geğirilecek ve gelecek nesillere aktarılacaktır.

Amacımız; geleneksel hale getireceğimiz “ Türk Dış Politikasının Geleceği” başlıklı sempozyum serimizle yıllar içerisinde Türk Dış Politikasını ilgilendiren bir çok konuyu incelemek ve geleceği yansıyacak kısa fakat yeterli ve değerli bilgiler içeren kitaplar oluşturmaktır. Doğu Akdeniz ve Türkiye’nin Stratejisi” üzerine Türk Dış Politikasının Geleceğine yön vermesi amaçlanan bu esere katkıda bulunmak isteyen herkesi katkıda bulunmaya davet ediyoruz.

Saygılarımızla.

Kubilay Yılmaz

Prof. Dr. Gökhan Özkan

ULUSAM Başkanı

BTÜ Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı

Sempozyum Kurulları

Onur Kurulu:

Prof. Dr. Arif Karademir – BTÜ Rektörü

Sempozyum Koordinatörü:

Kubilay Yılmaz – ULUSAM Başkanı

Düzenleme Kurulu:

Prof. Dr. Gökhan Özkan – Bursa Teknik Üniversitesi Uİ Bölüm Başkanı

Prof. Dr. Selçuk Duman – Giresun Üniversitesi Uİ Bölüm Başkanı

Doç. Dr. Erdem Özdemir – Uludağ Üniversitesi – TÜDAM Başkanı

Doç. Dr. Nuri Korkmaz – Bursa Teknik Üniversitesi Uİ Öğretim Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Ali Burak Darıcılı – Bursa Teknik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Sarı Aslan – Bursa Teknik Üniversitesi

Öğr. Görevlisi Araz Aslanlı – Devlet İktisat Üniversitesi-Azerbaycan

Doğanay Yılmaz – ULUSAM Sekreteri

Mustafa Rasikov – ULUSAM Dış Politika Direktörü

Sekreteryası:

Pınar Baş – ULUSAM Kurumsal İletişim Direktör

Bildiri

Özetleri

TÜRKİYE’NİN DOĞU AKDENİZ’E YÖNELİK YENİ STRATEJİSİ DENEMESİ: ORTA DOĞU – DOĞU AKDENİZ (OD-DA) BÜTÜNLEŞİK ENERJİ POLİTİĞİ

***Prof.Dr. Soyalp Tamçelik- Hacı Bayram Veli Üniversitesi**

Ele alınan konu Türkiye’nin, Orta Doğu (OD) ve Doğu Akdeniz’e (DA) yönelik dış politikasının ve bununla ilgili değerler siyasetinin esasını belirlemektir. Türkiye’nin adı geçen bölgelere yönelik güvenlik doktrinasyonunu planlamak ve uygulama basamaklarını bütünleşik bir şekilde ele almak esas olacaktır.

Çalışmanın temel amacı, Türkiye’nin bölgeye yönelik politikalarının *bütüncül* bir bakış açısıyla mı, yoksa *bölgeselci* politikalarla mı tanzim edeceği hipotezine dayanmaktadır. Buna göre Türkiye’nin bölgeye yönelik eski ve yeni politik stratejilerini ve bununla ilgili unsurlarını ele almak, “OD-DA” enerji politikasına yönelik dış politika *davranışlarını* öngörülebilir kılmak temel amaçlarda arasında gösterilmektedir.

Uygulanan yöntem konusuna gelince ele alına konu, süreç analizine uygun olarak yapılandırılacak ve kuramsal olarak da Yapısalcı ve Fonksiyonalist bir yaklaşımla değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

Türkiye’nin “OD-DA”ya yönelik dış politika paradigması, 3 esasa göre inşa edilmiştir. Bunlar ulusal çıkarlara, bölgesel dengelere ve hegemonyaya sahip aktörlerle ilişkilerin tanzimine dayanmaktadır. Bu üç unsur, Türkiye’nin dış siyasasına, bölgesel stratejilerine, politik kararlarına ve cari uygulamalarına tesir ettiği iddia edilmektedir.

Türkiye’nin “OD-DA”ya yönelik güvenlik doktrinasyonu ise, 4 esasa göre yapılandırılmıştır. Bunlar ulusal güvenlik endişelerine, küresel ya da bölgesel jeopolitik kaygılarına, bölgesel güç dengelerinin değişmesindeki tedirginliklerine ve Türkiye’nin bölgeyle ilgili algıladığı tehditlere dayanmaktadır. Dolayısıyla Türkiye bölgeye yönelik dış politika parametresi, bölgesel işbirliğine ve yeniden inşacılık teorilerine göre yapılandırılmasında fayda olduğu değerlendirilmektedir.

ULUSAM Türk Dış Politikasının Geleceği Sempozyumu
“Doğu Akdeniz ve Türkiye’nin Stratejisi” Bildiri Özet Kitabı

“DA”, jeopolitik bölgesi küresel siyasette ele alınırken, Soğuk Savaş döneminde *küresel güç dengesinin* bir parçası olduğu varsayımından hareketle yeni dünya düzeninde yerini bölgesel *güç dengesizliğine* bıraktığı gerçeği ile birlikte değerlendirilmiştir. 2000’li yıllardan sonra ilkin “OD”, ardından “DA” jeopolitik bölgesi; ilkin küresel güçler, ikincisi bölgesel güçler ve son tahlilde ise yerel güçlerin yeni mücadele alanı haline gelmiştir.

Türkiye’nin dış politikasına bakıldığı zaman genel olarak “DA”nın *sadece Kıbrıs Meselesi’yle* ilişkilendirildiği değerlendirilmiştir. Ancak bu değerlendirme, Türk Dış Politikası için indirgemeci ve yanlış bir tanım olduğu iddia edilmektedir. Bu yüzden Türkiye’nin bölgeye yönelik politikalarını; *bütünlükçü* bir bakış açısıyla değerlendirmek, uluslararası ilişkilerini ise *oyun kurucu* ve *bağımlılık* anlayışıyla tesis etmeye çalışmak zorundadır.

Türkiye’nin dış politikasında “DA”nın yeri konusuna gelince eski stratejiye göre; Türkiye açısından “DA”, Batı ve Orta Doğu arasında *jeostratejik fay hattı* konumundadır. Aynı zamanda OD ve DA, *farklı perspektiften* ele alınıp değerlendirilmiş ve *politik araçlar* ise birbirinden farklı olarak kullanılmışlardır. Yeni strateji ise Türkiye açısından bölgenin yeniden tanımlanmasına, ulusal güvenlik açısından *bütüncül* bir bakış açısıyla yeniden ele alınmasına ve bölgenin *yüksek politika* çerçevesinde yeniden anlamlandırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye’nin “DA”ya yönelik yeni stratejik hedefleri, bölgede yaşanan dönüşümün; düzensiz, hızlı ve değişken olması; ilgili dönüşümün, Türkiye dışındaki bölgesel ve küresel aktörlerce şekillendirmeye çalışılması; Avrupa-Afrika-Asya ile Orta Doğu’nun kesiştiği noktada yaşamsal çıkarlarının olması ve Türkiye’nin bölgedeki azaltılmaya çalışılan nüfuzunun korunması olduğu ifade edilebilir.

Bu yüzden Türkiye’nin “DA”ya yönelik stratejisini; revize etmesi, bütüncül bir bakış açısıyla şekillendirmesi ve OD ile eklektik olarak değerlendirmesi gerekmektedir.

DOĞU AKDENİZ'DE ARTAN REKABETİN DİNAMİKLERİ

***Dr. Öğretim Üyesi Bora Bayraktar- İstanbul Kültür Üniversitesi**

Doğu Akdeniz bölgesi, 2011 yılında Arap isyanları ile tetiklenen ve bazı bölge ülkelerinde rejim değişikliğine ve iç savaşa giden olaylar ile uluslararası rekabetin temel sahalarından biri haline gelmiştir. Başta bölgede öteden beri etkin olan ve olmaya çalışan ABD, İngiltere ve Fransa ile bölge ülkeleri Türkiye, İsrail, Mısır'ın yanı sıra bölgeye dışardan etki etmeye çalışan Rusya Federasyonu, İran, Çin ve Suudi Arabistan için doğu Akdeniz hayati bir merkez haline gelmiştir. Burada Rusya Federasyonu'nun 2006 yılında Ukrayna'ya doğal gaz akışını kesmesi önemli rol oynamıştır. Rus gazının bu şekilde kesilmiş olması Avrupa'da enerji güvenliği sorunsalını ortaya çıkarmıştır. Rus gazına bağımlılıktan kurtulmak ve Basra Körfezi'ndeki petrol ve doğal gaz kaynaklarına erişimin kesilmemesi ön plana çıkmış, Rusya Nabucco gibi çeşitli boru hattı projeleriyle by-pass edilmek istenmiştir. Ancak Moskova bu girişimlere karşı direnç göstermiştir. Doğu Akdeniz'i önemli hale getiren ikinci dinamik İran ile Suudi Arabistan liderliğindeki Batı yanlısı krallıklar arasında yaşanan gerilimdir. Hürmüz Boğazı ve Yemen'deki Bab El Mendeb üzerinde yaşanan rekabet ve gerilim Körfez petrol ve doğal gazının Doğu Akdeniz'e yönlendirilmesi seçeneğini gündeme getirmiştir. Üçüncü bir husus ise Doğu Akdeniz'de ortaya çıkan yeni kaynaklar ve bunlar üzerindeki rekabettir. Bu bildiri makalesinde artan rekabetin dinamikleri bu çerçevede açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Akdeniz, enerji güvenliği, Rusya, İran, Suudi Arabistan

TÜRKİYE’NİN DOĞU AKDENİZ’DEKİ DENİZ YETKİ ALANLARINDAN DOĞAN EGEMENLİK HALKLARINA İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME

***Dr. Öğretim Üyesi Gökçe Çiçek Ceyhun- Bursa Teknik Üniversitesi**

Nüfus yoğunluğunun her geçen gün artarak, kıt kaynakların ülkeler tarafından paylaşılmaya çalışıldığı günümüzde denizler, sahildevletlerin en değerli doğal ve ekonomik zenginliklerinden birini oluşturmaktadır. Petrol ve mineraller başta olmak üzere gerek deniz canlıları ve deniz dibi kaynakları açısından gerekse güvenlik, ulaşım, ticaret ve iletişim gibi stratejik üstünlük sağlayan özelliklerinden dolayı denizler, doğru şekilde faydalanmayı bilen ülkeler için ekonomik refah düzeyini arttıran ve katma değer oluşturan vazgeçilmez kaynaklardan biridir. Bu yönüyle deniz alanları, kara parçaları gibi paylaşımın sona erdiği alanları değil, iç sulardan itibaren kıyıda uzaklaştıkça paylaşım sürecinin devam ettiği alanları teşkil ettiğinden, ülkeler için önemli bir rekabet unsuru olan denizlerin paylaşımı çabaları zaman zaman ülkeleri karşı karşıya getirmektedir.

Dünya ölçeğinde kayda değer petrol unsuru barındıran Doğu Akdeniz’de yaşanan gelişmeler ve izlenen politikalar, sadece sahildevletleri değil bölgesel anlamda söz konusu alanda çıkarları olan tüm diğer ülkeleri ve onlarla olan ilişkileri de etkilemektedir. Diğer taraftan bölgede menfaatleri olan diğer devletlerin siyasi ve askeri uygulamaları, Türkiye tarafından dikkatle incelenmekte ve denizlerden yararlanma konusunda hakça çözüm üretme çabaları ve bu yönde ilerleyen müdahaleleri de beraberinde getirmektedir. Doğu Akdeniz’de özellikle son dönemlerde deniz yetki alanlarının paylaşımına ilişkin mücadeleler ve denizleri sahiplenici faaliyetler, bir kez daha sahildevletleri karşı karşıya getirmiştir.

Bu çalışma kapsamında Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki deniz yetki alanlarından doğan egemenlik hakları hukuki açıdan incelenmiş, bölgedeki enerji keşiflerine ilişkin gelişmeler değerlendirilerek, Türkiye’nin ve diğer kıyıdaş ülkelerin bölgedeki uygulamalarına ve

güncel gelişmelere yer verilmiştir. Nihayetinde, geleceğe yönelik öngörülere değinilerek çalışma sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Akdeniz, Deniz Yetki Alanları, Enerji Keşifleri

**ENERGY ALLIANCE IN A TURBULENT REGION: WHAT ARE
IMPLICATIONS OF THE EAST MED GAS FORUM FOR TURKEY?**

***Uzman S. Süha Çubukçuoğlu - Koç Üniversitesi Denizcilik Forumu**

Geopolitics of the Eastern Mediterranean Sea is heightened in importance primarily due to issues related to maritime claims, access, and the quest for energy resources. Rights to demarcate, protect, and exploit Exclusive Economic Zones (EEZ) in the region are increasingly considered as significant aspects of sea power, strategy and security. In the light of recent hydrocarbon discoveries, a certain sense of disagreement has arisen among littoral states on how to equitable share the off-shore wealth, leading to formation of a U.S.-backed allied group named the Eastern Mediterranean Gas Forum (EMGF). Against the backdrop of this development, Turkey increasingly finds itself isolated from the energy conundrum. This paper seeks to examine the mounting instability in the Eastern Mediterranean particularly with regards to rising energy geopolitics, alliance behavior, and challenges in monetization of the region’s recently discovered natural gas resources. By addressing a range of political, economic, and military insecurity issues related to offshore hydrocarbons, this research highlights possible emergent threats, challenges, opportunities, and responsibilities for related actors.

The paper conceptually views “alliance building” within the broader context of the term “negotiation” itself. Intrinsicly, the assessment recognizes the essential multilateral component in international relations and analyses issues that illustrate how factors in the possession, supply, and distribution of energy resources may impact the outlook of conflict and cooperation in the region. It is argued that coalitional arrangements in the EEZ dispute depict deal-making behavior and are inherently voluntary and unstable. Turkey should be able to engage all stakeholders and create a positive atmosphere to invent options for mutual gain and try to pull away some members of the EMGF coalition, by carrots and sticks, if not form an alternative coalition of their own. This can reduce risks and vulnerabilities associated with the endeavor of accessing, exploring,

and exploiting energy resources in the region. The paper ultimately seeks to discuss the instruments through which hydrocarbon security challenges can be addressed such as advancement of intensive political engagement among conflicting parties to build confidence and resolve fundamental differences over competing claims of maritime delimitation, and of multilateral maritime security governance in the region, particularly in reference to the role of regional alliances.

DOĞU AKDENİZDE EMPERYAL GİRİŞİMLER VE TÜRKİYE

***Prof. Dr. Selçuk Duman - Giresun Üniversitesi**

Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birleşiminde yer alan Doğu Akdeniz; Tunus-Sicilya hattının doğusu olarak kabul edilir ve Cebeli Tarık Boğazı yolu ile Atlantik Okyanusuna ve diğer kıtalara ulaşma imkanı verirken, Süveyş Kanalı yolu ile Kızıl Deniz’den Hint Okyanusu’na nüfuz etme imkanını beraberinde getirmektedir. Ayrıca Türk Boğazları üzerinden Karadeniz’e ulaşma imkanı da veren Doğu Akdeniz; küresel güç olmak isteyen devletlerin vazgeçilmez hedefleri arasındadır. Bu nedenle tarihin her döneminde dünyada etkili olan küresel güçler bu bölgeyi kontrol etmek için birbirleri ile bitmeyen bir mücadele içerisinde olmuşlardır.

Günümüzde ise Doğu Akdeniz; enerji rezervleri üzerinden tartışılmaya başlanmıştır. Bugün belirlenen rezerv miktarı, 10-15 trilyon metreküp doğalgaz, 2-3 milyar varil petrol olarak ön görülmektedir. Diğer bir ön görüde, dünya petrol ve doğalgaz rezervlerinin yaklaşık %40’ı Doğu Akdeniz’de bulunmaktadır.

Bu nedenle başta Yunanistan-Güney Kıbrıs Rum Yönetimi olmak üzere Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, İtalya, İngiltere, Güney Kore, Rusya ve İsrail doğrudan Çin ise dolaylı olarak bölge ile ilgili emperyal girişimler içerisinde bulunmaktadırlar.

Türkiye’nin Doğu Akdeniz’de en uzun kıyısı olan ülkelerden birisi ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti’nin garantörü olarak kendi kıta sahanlığı içerisinde bulunan alanlara yönelik yapılan emperyal girişimler konusunda tepkisiz kalması beklenemez. Her şeyden önce bir ulusal güvenlik sorunu olan bu konu ile ilgili gerekli girişimleri yapması gerekmektedir.

Bizde bu çalışmamızda; Doğu Akdeniz’e yönelik yapılan emperyal girişimleri, Türkiye’nin ulusal ve uluslararası düzeyde vermiş olduğu tepkileri, risk ve fırsatları değerlendireceğiz.

Anahtar Kelimeler; Doğu Akdeniz, Türkiye, Kıta Sahanlığı, Kıbrıs, Riskler

DOĞU AKDENİZ GAZ FORUMU: HAYALLER VE GERÇEKLER

***Doç. Dr. İsmail Şahin - Bandırma 17 Eylül Üniversitesi**

Bu çalışmanın amacı Doğu Akdeniz hidrokarbon kaynaklarının nakliyesini, pazarlanmasını ve maliyetini görüşmek ve potansiyel üreticiler ile tüketicileri kurumsal bir mekanizma altında buluşturmak maksadıyla, 14 Ocak 2019 tarihinde Güney Kıbrıs, Yunanistan, İsrail, İtalya, Ürdün, Filistin ve Mısır'ın katılımıyla, Kahire'de temelleri atılan Doğu Akdeniz Gaz Forumu'nu irdelemektir. Doğu Akdeniz Gaz Forumu ile bölgede sürdürülebilir bir ortaklığın kurulması hedeflenmektedir. Dolayısıyla çalışma, bu ortaklığın oluşturulup oluşturulamayacağı tartışmasına yoğunlaşmaktadır. Ayrıca bu forumun siyasi içeriği de analiz edilerek, forumun Türkiye'ye ne gibi yansımalarının olacağı da ele alınmaktadır.

TÜRKİYE’NİN GÜVENLİK STRATEJİSİNDE DOĞU AKDENİZ’İN ÖNEMİ

***Dr. Öğr. Üyesi Fatma Anıl Öztop - Kocaeli Üniversitesi**

Küresel ve bölgesel aktörlerin bölgeye yönelik faaliyetlerini arttırması Doğu Akdeniz’in yeni bir kriz ve mücadele sahası olarak görülmesine olanak sağlamıştır. Ne var ki bölgenin stratejik önemi yeni bir olgu olmamakla birlikte, tarihsel olarak çeşitli dönemlerde bölge üzerinde mücadelelerin yaşandığı bilinmektedir. Doğu Akdeniz’e yönelik son dönemde artan ilginin kaynağına bakıldığında, bölgenin jeopolitik düzlemde merkezi bir konumda yer alması ve keşfedilen enerji kaynaklarının olduğu görülmektedir. Doğu Akdeniz’in Türkiye açısından önemi ise bölgedeki enerji kaynaklarının yanı sıra büyük ölçüde güvenlik sorunlarıyla ilgilidir. Bu noktadan hareketle, bu çalışmada Türkiye’nin güvenlik denkleminde Doğu Akdeniz’in kritik önem arz ettiği ve bir ulusal güvenlik meselesi olduğu kabul edilmektedir. Bölgenin içinde bulunduğu karmaşık durum göz önüne alındığında, bu çalışmanın yapılmasındaki önem güvenlik sorunlarının bütünsel bir anlayışla ele alınmasından ileri gelmektedir. Bu noktada, mevcut çalışmanın temel amacı bölge kaynaklı olası risk ve tehditlerin Türkiye’nin güvenliğine yönelik etkilerini ortaya koymaktır. Çalışmanın bulguları açısından bir değerlendirme yapmak gerekirse, öne çıkan temel güvenlik risk ve tehditleri Kıbrıs sorunu, Suriye’nin kuzeyinde oluşturulması planlanan terör koridorunun Akdeniz’e kadar uzanması, münhasır ekonomik bölge(MEB) ve kıta sahanlığı konularında uluslararası hukuktan doğan hakların ihlali ile enerji güvenliğidir.

DOĞU AKDENİZ HİDROKARBON POLİTİĞİ VE TÜRKİYE’NİN DAYATMALARDAN ÇIKIŞ STRATEJİSİ

***Dr. Gözde Kılıç Yaşın- 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü**

Doğu Akdeniz’de hidrokarbon rezervlerinin keşfedilmesi, enerji güvenliği ve doğalgaz yataklarının işletilmesine ilişkin gerilimin yanı sıra bilhassa Türkiye’yi etkileyecek şekilde denizlerde egemenlik tesisi mücadelesini gündeme getirdi. Doğu Akdeniz’deki sıcak çatışma riski barındıran gerilim, hidrokarbon yataklarının vaat ettiği zenginlikten daha fazlasıyla ilgilidir. Konu, yeni enerji kaynaklarından çok Ortadoğu ve Kuzey Afrika’nın yeniden şekillendirilmesine ilişkin siyaset yürüten aktörlerin Doğu Akdeniz’deki egemenlik tasavvurlarıyla ilgili görünmektedir. Bitmeyen süreçlerle masada tutulan bir soruna çevrilen Kıbrıs meselesi de adanın coğrafi konumuyla eşgüdümlü bir şekilde Doğu Akdeniz geriliminin merkezindedir. Geçtiğimiz yirmi yılda Kıbrıs’ı ilgilendiren her türlü gelişme de Doğu Akdeniz’de bugün yaşanan mücadelenin bir parçasıydı. Her iki konu da Türkiye’nin yaşamsal çıkarlarını tehdit eden gelişmelere gebe. Ancak Türkiye, Doğu Akdeniz’de de Kıbrıs meselesinde de dayatmaları kabul etmeyen bir duruş sergilemektedir.

Doğu Akdeniz’deki enerji kaynakları ile ilişkilendirilen hukuk dışı egemenlik tesisi girişimlerine fiili önleme ve deklarasyonlarla itiraz eden Türkiye’nin sondaj faaliyetlerine başlaması tepki çekmiş; sondajları izleyen diplomatik adımlar ise Türkiye’nin uluslararası hukuk kaynaklı deniz egemenlik haklarında geri adım atmayacağını anlaşılmıştır. Bu süreçte, bir Rum liderin ilk kez iki devletli çözümden bahsetmesi de Kıbrıs meselesi için yeni bir dönemin işareti olmuştur. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin Annan Planı’ndan bu yana beklediği tanınma ve iki devletli çözüm arayışı, Kıbrıs’a kalıcı, sürdürülebilir ve adil bir barışı getirmeyi hedeflemektedir. Türkiye, Doğu Akdeniz’deki egemenlik haklarından vazgeçmeme kararlılığını sürdürmekte, Kıbrıs’a yeni bir bakış açısı getirme girişimlerinde de Kıbrıs Türk halkını desteklemektedir. Açık ki uluslararası hukuk çerçevesinde Doğu Akdeniz, Türkiye’nin taraf olmadığı bir anlaşma ile paylaşılmaz; Kıbrıs’ta da Türkiye’nin kabul

ULUSAM Türk Dış Politikasının Geleceği Sempozyumu
“Doğu Akdeniz ve Türkiye’nin Stratejisi” Bildiri Özet Kitabı

etmeyeceği bir çözüm yürürlüğe sokulamaz. Bugün, Türkiye’nin siyaseten de hukukun kendisine verdiği hak ve sorumluluklarda ısrarcı olduğu görölmektedir.

Bu bildiri, Doğu Akdeniz’deki mücadelenin hidrokarbon zenginliğinden daha fazlasını ifade ettiğini savunmak ve konunun ayrılmaz parçası olan Kıbrıs’ta tamamen yeni bir dönemin başladığını ortaya koymak üzere hazırlanmıştır. İki iddia da tarafların yaklaşımı üzerinden değerlendirilmiş ancak büyük resme dikkat çekilmek de istenmiştir.

ENERJİ DENKLEMİNDE TÜRKİYE’NİN DOĞU AKDENİZ POLİTİKASI

***Dr. Öğretim Üyesi İlhan Sağsen - Abant İzzet Baysal Üniversitesi**

İnsanlık için temel yaşam kaynaklarından biri olarak ihtiyaç duyulan enerji kaynakları, dünya üzerinde sadece belli noktalarda bulunmasından dolayı yani asimetrik özelliği ile enerji, bulunduğu alanları aynı zamanda jeopolitik enerji merkezlerine dönüştürmektedir. Asimetrik olmasının yanında kaynağın kıt olması ve endüstrileşen dünyada devletlerin en önemli ihtiyaç unsurlarından biri olması da enerjiyi üzerine dış politika formüle edilen ve hâkimiyet mücadelesi verilen stratejik bir meta haline getirmiştir.

Bu minvalde, günümüzde enerji jeopolitik merkezleri şeklinde değerlendirilebilecek bölgelerde aktörler arası sert bir mücadele yaşandığını söylemek mümkündür. Böyle bir nitelikteki kıt kaynağın bulunduğu bölgeler, doğal olarak enerji kaynaklarının kontrol edilmesi açısından çeşitli mücadelelerin yaşanmasına neden olmaktadır. Bu iç içe geçmiş özellikleriyle enerji, aktörlerin birbirlerine karşı çeşitli politikalar üretmelerine ve enerji üzerine dış politikalarını belirlemelerine neden olmuştur.

ABD Jeoloji Araştırmaları Kurumu’nun araştırmalarına göre, yaklaşık olarak 1,7 milyar varil petrol ve 122 trilyon fit küp gazı sahip olduğu belirtilen Doğu Akdeniz, bu potansiyeli ile başta bölge ülkelerinin, genel olarak da dünyanın önde gelen enerji şirketlerinin ve enerji ihtiyacı yüksek devletlerin ilgi alanına girmiştir. Bu durum da, bölgeyi yeni bir mücadele ve kriz alanı haline getirdi. Türkiye’yi de bu konu bölgenin asli unsurlarından biri olarak yakından ilgilendirmektedir.

Bu çerçevede, konu üç boyut üzerinden ele alınabilir: Kıbrıs sorunu, uluslararası hukuk ve enerji güvenliği. Bölgenin ana aktörlerinden biri olarak Türkiye de Doğu Akdeniz’e yönelik dış politikasını bu üç konu üzerinde şekillendirmektedir.

DOĞU AKDENİZ’İN JEOPOLİTİK VE JEOSTRATEJİK ÖNEMİ, TEKNOLOJİK DÖNÜŞÜMLER VE DENİZALTILARIN ROLÜ

*Öğretim Üyesi Murat Koray - Piri Reis Üniversitesi

Doğu Akdeniz, jeopolitik ve jeostratejik açıdan tarih sahnesinde önemi her daim artan bir deniz havzasıdır. Bu coğrafya, büyük medeniyetlerin izlerini taşıyan fay hatlarının enerji biriktirdiği, gerilimi tırmandırdığı ve dünya savaşlarına varan trajik olayların cereyan ettiği bir bölgedir. Dünya deniz ticaretinin ana arterlerinden biri olan Doğu Akdeniz teknolojik sıçramaların meydana geldiği dönemlerde kimi medeniyetlerin güç kaybetmesine, kimi medeniyetlerin ise güç kazanarak bölgeye hâkim olmasına tanıklık etmiştir. Bu yönüyle coğrafya sabit ancak değişim dinamik olmuştur. Bu dinamik değişim, Balkanlar, Ortadoğu, Kafkaslar ve Kuzey Afrika’da olağanüstü hareketlenmeleri tetikleyebileceğinden **“Ganbot Diplomasisi”**nin yeniden canlanmasına, **“Ana Vatan”**ın bekası için **“Mavi Vatan”**da egemenliğin tesis ve idamesini sürdürecektir olan **“Donanma Varlığı”**nın artmasına neden olacaktır. Bu çalışmanın amacı, teknolojik değişimlerin askeri kapasiteyi nasıl etkilediğini belirlemek ve denizaltı silahının bugün ve gelecekte Doğu Akdeniz’deki askeri hareketlilik karşısındaki rolünü ve önemini ortaya koymaktır. Çalışmada yöntem olarak, tarihsel süreç içerisinde paradigmayı değiştiren teknolojik gelişmeler incelenmiş, Doğu Akdeniz’de jeopolitik ve jeostratejik durumu etkileyen küresel, kıtasal, bölgesel ve milli güç unsurları ile asimetrik etki yaratabilen aktörlerin politik, ekonomik, sosyal, kültürel, teknolojik, çevresel ve yasal çerçevede nasıl bir rol oynadığı yönündeki bulgular tartışılmış ve gelecek teknolojilerin paradigmayı nasıl değiştirebileceği, denizaltı teknolojisinin güvenlik mekanizmalarını nasıl etkileyebileceği değerlendirilmiş ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Akdeniz, Denizaltı, Ganbot Diplomasi, Mavi Vatan, Donanma Varlığı

AKDENİZ'DE YENİ BİR JEOSTRATEJİK DENKLEM:

DOĞU AKDENİZ-TÜRKİYE-ÇİN

***Figen Aydın - Milli Savunma Üniversitesi Doktora Öğrencisi**

Doğu Akdeniz bölgesi; Ortadoğu, Kuzey Afrika, Kafkasya ve Avrupa olmak üzere dünyanın dört önemli ticaret ve doğal kaynak merkezinin kesiştiği kavşakta konumlanmaktadır. Söz konusu jeopolitiğin ve doğal kaynakların düğüm noktası ise Türkiye'dir. Doğu Akdeniz kıyılarının en uzun sahil şeridinde sahip olan Türkiye, bölgenin enerji güvenliği noktasında köprübaşı olurken aynı zamanda Asya kaynaklarının Avrupa'ya aktarılmasında da bir transit merkezdir. Bunların yanı sıra Türkiye'nin kıta sahanlığının korunması ve KKTC'nin varlığı Ankara'nın Doğu Akdeniz'de devamlı olarak diplomatik manevralar yapmasını zorunlu tutmaktadır. Dünyanın büyük güçlerinin ve bölge ülkelerinin dönem dönem siyasi gerilimlerine sahne olan Doğu Akdeniz jeopolitiğine son yıllarda Çin'de eklenmiştir. Devam ettirmek istediği ekonomik büyümesi ve kurmak istediği ticaret ağları ile Doğu Akdeniz'e ilgisi artan Çin'in hedeflerinin sadece jeopolitik olduğunu söylemek yeterli olmayacaktır. İsteddiği nüfuz genişliği, doğal kaynaklara olan bağımlılığı ve Avrupa'ya bağlanan ticaret yollarının kısaltılması için Doğu Akdeniz, Çin'in, son dönemlerde dış politikasının hedefleri arasında bulunmaktadır. Ticaretinin çoğunluğunu deniz yolu ile yapan Çin'in Doğu Akdeniz ticaretine kendisini eklememesinin bir diğer nedeni ise, hiç şüphesiz, Kuşak Yol Projesi'nin deniz güzergâhı olan 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu'dur. Doğu Akdeniz ve Güney Avrupa limanları ile Uzak Doğu arasında ana konteyner hatları kurmaya çalışan Çin, liman işbirlikleri ile Avrupa pazarında elini güçlendirirken kendisine olan enerji arzının güvenliğini de devamlı kılmaktadır. Türkiye, Avrupa'ya ulaşmada transit bir güzergâh olması ve Akdeniz enerji güvenliğini sağlayabilen bölgesel bir güç olması nedeniyle Çin'in, bilhassa, Doğu Akdeniz'de stratejik işbirliklerine yöneldiği başlıca ülkelerden biridir. Türkiye'nin Çin projesine olan desteği ve yeni yüzyılda değişmeye devam eden diplomatik yönü hesaba katıldığında Akdeniz bölgesinde Doğu Akdeniz-Türkiye-Çin stratejik

ULUSAM Türk Dış Politikasının Geleceği Sempozyumu
“Doğu Akdeniz ve Türkiye’nin Stratejisi” Bildiri Özet Kitabı

işbirliğinin yansımaları görünmektedir. Jeostratejik olarak ifade edilmesi mümkün olan bir bölge iki devlet mekanizması, bölgede yaşanan her siyasi gerilimle ve dâhil olan her yeni ortak ile biraz daha karmaşık hale gelmektedir. Bu makalede ilk olarak Çin’in Doğu Akdeniz denklemine eklenmesine neden olan gerekçeler sıralanırken ikinci olarak Çin dış politikasında Türkiye-Doğu Akdeniz bağlantısı kurulmaya çalışılacaktır. Son olarak Çin’in Akdeniz genelindeki varlığını işaret eden ticaret anlaşmaları ve liman işbirliklerine değinilecektir. Doğu Akdeniz’in Doğu Asya’dan gelen misafirin büyük stratejilerine tam anlamıyla kanalize olup olamayacağı ilerleyen zamanlarda netlik kazanacaktır. Çin’in Doğu Akdeniz’deki siyasi uyumu ise bölge devletlerinin, bilhassa savaşlarla yıpranan Ortadoğu’nun ve bölgenin daimi ortağı olan büyük güçlerin alacağı dış politika tavırları ile netlik kazanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Akdeniz, Türkiye, Çin, Jeostratejik, Jeopolitik, Dış Politika

Ulusal Strateji Araştırmaları Merkezi (ULUSAM)
Bursa merkezli faaliyet gösteren bağımsız düşünce kuruluşudur.

   ULUSAMCOM
WWW.ULUSAM.COM

